

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

5-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urinbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Qurbonova Marg'uba</i> O'ZBEK TILI VA TIL SIYOSATI: TARIXIY EVOLYUTSIYA VA ZAMONAVIY OMMALASHTIRISH VOSITALARI	13-15
<i>Polvanov Azim Kuchkarovich</i> AMIR TEMUR QO'SHINIDA HARBIY TA'MINOT VA ASKAR SAFARBARLIGINING MANBALARDA YORITILISHI	16-21
<i>Esnazarova Zulfiya Baltashovna</i> QORAQALPOQLARNING SHAHAR MADANIYATI (1873 – 1924)	22-27
<i>Axmedov Shaxzod Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDAGI YOSHLAR TASHKILOTLARI FAOLIYATI TARIXIDAN (1991 – 2017-yillar)	28-36
<i>Mamajonov Alisher, Alisherov Abduvohid</i> IKKINCHI JAHON URUSHI JANG MAYDONLARIDA ANDIJONLIK RAHBAR XODIMLARining ISHTIROKI	37-43
<i>Mamasaidov Lutfillo Payzullo o'g'li</i> XALQ TA'LIMI SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA HAMKORLIK ALOQALARI	44-47
<i>Asadova Ra'no Baymanovna</i> INNOVATIVE APPROACHES TO URBAN PLANNING AND TOURISM INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT IN NEW UZBEKISTAN (CASE STUDY OF INDIA'S EXPERIENCE)	48-52
<i>Esanova Nilufar</i> 1991-2024 YILLARDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING SANOAT SOHASIDA HAMKORLIGI: NATIJALAR VA ISTIQBOLLAR (HINDISTON VA XITOIY MAMLAKATLARI MISOLIDA)	53-56
<i>Abdug'aniyev Bekzod Abduvali o'g'li</i> O'ZBEK XONLIKLARI VA USMONLI DAVLATI HUKMDORI SULTON SULAYMON O'RTASIDAGI SIYOSIY ALOQALAR	57-64
<i>Xudoyberdiyev Axrorboy Nabi o'g'li</i> HUDUDIIY YONDASHUV ASOSIDA YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATINI AMALGA OSHIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA	65-70
<i>Zokirjanov Mirzohid Shuxrat o'g'li</i> XIX ASRNING IKKINCHI YARMI – XX ASR BOSHLARIDA BOKU NEFT SANOATINING ROSSIYA IQTISODIIY HAYOTIDA TUTGAN O'RNI	71-74
<i>Xudayberdiyev Utkir Toshmuradovich</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA TOSHG'UZOR-BOYSUN-QUMQO'RG'ON TEMIR YO'LINING QURILISHI VA UNING IJTIMOYIY-IQTISODIIY AHAMIYATI	75-80
<i>O'rmonov Husniddin Baxriddin o'g'li</i> ULUG' VATAN URUSHINING DASTLABKI YILLARIDA O'ZBEKISTON SANOATI	81-88

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Urdushev Xamrakul, Sirojiddin Eshanqulov

MEVA-SABZAVOTCHILIK KLASTERLARI:

EKSPORTGA YO'NALTIRILGAN RIVOJLANISH 89-98

Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali qizi

MOBIL ILOVALAR ORQALI XIZMAT KO'RSATISH:

QULAYLIKMI YOKI NAZORAT VOSITASIMI? 99-104

Xakkulov Akbar Uralovich

MARKAZIY BANK FOIZ SIYOSATINING BANKLARNING FOIZ RISKIGA TA'SIRI 105-111

Amonov Mehridin Oromiddinovich

TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BOSHQARISHDA RAHBARLIK USLUBI:

AVTOKRATIK RAHBARLAR 112-117

Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna

HUDUDLARDA AHOLI SALOMATLIGINI TA'MINLANGANLIK DARAJASINI

BAHOLASH USULLARI VA MEZONLARI 118-125

Yangiboyev Rustam Berdiyarovich

TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIGINI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI 126-131

Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich

DXSH LOYIHALARIDA INVESTITSION KRAUDFANDING MODELIDAN

FOYDALANISH ORQALI INVESTITSION FAOLLIKNI OSHIRISH VA UNI TURISTIK

XIZMATLAR KO'RSATISH SOHASIDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI 132-143

Eshqobilova Nigoraxon, Qurbonova Safiyabonu

DAVLAT BUDJETINING DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHNING

NAZARIY ASOSLARI 144-150

Umronov Eldorbek Sodirovich

HUDUDLARDA INNOVATSION XIZMATLAR TURLARI RIVOJLANISHINING

EKZOGEN VA ENDOGEN OMILLARI, ULAR TASNIFI VA KO'RSATKICHLARI 151-159

Turgunov Jasurbek, Siddikova Farangiz

OPPORTUNITIES AND PROSPECTS FOR DEVELOPING A GREEN ECONOMY

IN UZBEKISTAN 160-172

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Ahmedova Dilrabo

YOSHLARNING MA'NAVIY-AXLOQIY QIYOFASINING SHAKLLANISHIGA TARIXIY

JARAYONLARNING TA'SIRI 173-177

Raxmatova Xolidaxon Xolikovna

NAQSHBANDIYLIKDAGI MUROSA FALSAFASIGA OID QARASHLARINING

FALSAFIY TAHLILI 178-184

Kurbonaliyev Ural Xatamovich

ZAMONAVIY AXLOQIY INQIROZ SHAROITIDA ABU MUHAMMAD ABDULLOH

DORIMIY MEROSINING YOSHLAR MA'NAVIYATINI YUKSALTIRISHDAGI ROLI 185-189

Soipova Mavjuda Karimjanovna

FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA BILISH MASALASI 190-194

<i>Jabborova Saodat Sattorovna</i> MA'NAVIYAT DAVLAT VA JAMIYAT RIVOJLANISHINING ASOSI	195-198
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i> VOLTER FALSAFIY QARASHLARIDA FRANSIYADA AGRAR MUNOSABATLAR TAHLILI	199-204
<i>Olimova Moxinur Ravshanbek qizi</i> YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA MA'NAVIYATNING O'RNI	205-208
<i>Usarkulov Oybek</i> O'ZBEKISTON VA JANUBIY KOREYA O'RTASIDAGI MADANIY, ILMIY-TEXNIKAVIY ALOQALARNING IJTIMOIIY AHAMIYATI	209-214
<i>Majidov Sodiqjon Sadullayevich</i> IJTIMOIIY ZIDDIYATLAR VA IJTIMOIIY FALSAFIY TALQINLAR	215-218
<i>Абдуллаева Икбола Мохировна</i> КНИГА – КАК ОДИН ИЗ ОСНОВНЫХ ВИДОВ ИСКУССТВА – ИСКУССТВО СЛОВА	219-226
<i>Yusupova Ranoxon Tolibjonovna</i> MUHANDISLIK TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOIIY- FALSAFIY OMILLARI	227-230
<i>Turabova Sevara Kattaqulovna</i> GLOBAL MEHNAT BOZORIDA SOFT SKILLS VA IJTIMOIIY ONGNING STRATEGIK INTEGRATSIYASI	231-235
<i>Rustamov Ramz Rizoqulovich</i> DESTRUKTIV TARG'IBOT TA'SIRIDAN HIMOYALANISHDA TANQIDIY TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH AHAMIYATI	236-240
<i>Aslanov Said Karimovich</i> TIZIMLI YONDASHUV VA BOSHQARUV FAOLIYATING O'ZORO ALOQADORLIGI	241-244
<i>G'aniyev Elbek Abdizoitovich</i> YOSHLARDA AXLOQIIY INQIROZ KUCHAYISHIDA OMMAVIIY AXBOROT VOSITALARINING ROLI	245-248
<i>Bozarov Dilmurod Mirzarasulovich</i> SINERGETIKANING ONTOLOGIK MUAMMOLARNI HAL ETISHDAGI O'RNI	249-252
<i>Ochilova Nigora Ruzimuratovna</i> GLOBAL MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHDA XALQARO KUCHLAR BIRLASHUVINING AHAMIYATI	253-258
<i>Azimov Ozod Mamatkulovich</i> YOSHLARDA EKOESTETIK DUNYOQARASHNI SHAKLLANTIRISHNING FALSAFIY ASOSLARI	259-264
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdamovna</i> TARIXIIY MANBALARDA YOSH MUTAXASSISLARNI RIVOJLANTIRISH HAQIDAGI QARASHLAR	265-271
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Мамбетов Сердар Ахмедович</i> СПОСОБЫ ПЕРЕВОДА РУССКИХ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ НА КАРАКАЛПАКСКИЙ ЯЗЫК	272-280

<i>Qurbanova Hilola Maqsadbek qizi</i> PRACTICAL NEEDS' ANALYSIS OF SOME BILINGUAL STUDENTS	281-288
<i>Rakhmonova Yulduz Khusanovna</i> A HETEROGENEOUS LEGACY: EXAMINING HEMINGWAY'S STYLE IN HIS LATER YEARS	289-295
<i>Yakubova Nilufar Egamberganovna</i> ESKI O'ZBEK TILIDA TAF'IL QOLIPLI O'ZLASHMALAR	296-301
<i>Sadullayeva Muxlisa Xamrayevna</i> ZAMONAVIY O'ZBEK HIKOYALARIDA BADIY KONFLIKT MASALASI	302-307
<i>Shomurodova Shahlo, Axmedjanova Farida</i> MARGARET DRABBLING "THE MILLSTONE" ASARIDAGI NOYOB KO'RINISH	308-311
<i>Nazarov Sardor Shamurodovich</i> A COMPARATIVE STUDY OF THE STRUCTURAL-SEMANTIC FEATURES OF ENGLISH AND UZBEK WORD COMBINATIONS	312-315
<i>Otajonova Dildor Baxtiyarovna</i> HAQORAT VA TAHDIDLAR BILAN BOG'LIQ DA'VOLARNI SUD-LINGVISTIK EKSPERTIZADAN O'TKAZISH ALGORITMI	316-325
<i>Файзуллина Наргиза Дамировна</i> СОВРЕМЕННЫЕ СИНОНИМЫ И ТЕРМИНЫ КОМПЬЮТЕРНО-ИГРОВОГО СЛЕНГА В РУССКОМ ЯЗЫКЕ	326-331
<i>Sodiqova Dinora Ilhom qizi</i> ANALYSIS OF PRINCIPLES OF CONVEYING FEELINGS CONCERNING LITERARY TRANSLATION	332-337
<i>Nazimova Himmatoy</i> "DEV" VA "YALMOG'IZ" OBRAZI ETIMOLOGIYASI, KELIB CHIQISHI VA MADANIY ILDIZLARI TAHLILI	338-342
<i>Arziqulova Xurshida, Mustanova Shohista</i> SHARQ VA G'ARB DRAMATURGIYASI: MADANIY ALOQALAR VA ILHOM MANBALARI	343-348
<i>Azizova Feruza Rejaveliyevna</i> TA'LIM JARAYONIDA INNOVATSION G'OYALAR VA TEXNOLOGIYALARNI JORIY QILISH ZAMONAVIY TA'LIMNING BOSH STRATEGIYASI	349-353
<i>Agzamova Gulrux Ravshan qizi</i> XITOIY TILIDAGI MUHOJAAT ATAMALARINING UMUMIY VA XUSUSIY BELGILARI	354-358
<i>Sherkulov Sardor Komilovich</i> SOCIAL PROBLEMS IN THE WORKS OF THOMAS HARDY: AN INVESTIGATION OF CLASS INEQUALITY, GENDER AND INDUSTRIALIZATION	359-364
<i>Rasulov Zubaydullo, G'ayratova Oybegim</i> DISKURS — LINGUAPRAMAGMATIK YONDASHUV OBYEKTI SIFATIDA	365-368
<i>Bozorova Umida Qilichovna</i> BADIY KIRITMALARNI ROSSIYADA O'RGANILISHI	369-372
<i>Nuriddinova Huriyat Baxtiyorovna</i> TOPISHMOQLARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	373-376

Mamadiyeva Hilola

TAOM NOMLARINING TARJIMA JARAYONIDA MADANIY TAFOVUTLARNING

TA'SIRI 377-384

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Abdullayeva Nodira Odil qizi

OILAVIY (MAISHIY) ZO'RAVONLIK OMILLARI MAJMUASI 385-393

Jo'raqulov Javohir Musoqul o'g'li

TOVLAMACHILIK JINOYATINI AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN

FOYDALANIB SODIR ETISH AMALIYOTI: MUAMMO VA YECHIMLAR 394-399

Otamirzayev Oybek Murodullo o'g'li

YER OSTI SUVLARINI MUHOFAZA QILISH VA ULARDAN FOYDALANISHNING

PREDMETI VA USULLARI 400-407

Утебаев Саламат, Калбаева Эльдора

ВОПРОСЫ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ПРЕСТУПЛЕНИЕ

ХУЛИГАНИЯ В НЕКОТОРЫХ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ 408-413

Nuriddinov Ismoil O'lmas o'g'li

BURHONUDDIN MARG'INONIYNING "HIDOYA" ASARIDA JINOYAT VA JAZO

MUVOZANATIGA OID AYRIM MASALALAR 414-420

Jabbarova Yulduz Ibrohim qizi

SUN'IY INTELLEKTNING NOTO'G'RI XULOSALARI (GALLYUTSINATSIYALAR):

MOHIYATI, SABABLARI VA HUQUQIY TARTIBGA SOLISH ZARURATI 421-432

Burxonov Shahzod Burxon o'g'li

XALQARO MEHNAT STANDARTLARI VA MEHNAT SHAROITLARINI

TARTIBGA SOLISH 433-438

Avezov Umidjon Toshpulatovich

O'ZBEKISTONDA KASABA UYUSHMALARI FAOLIYATINING RIVOJLANISH

BOSQICHLARI TAHLILI 439-446

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Максудов Улугбек Курбанович

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕНДЕНЦИИ ФОРМИРОВАНИЯ АКТИВНОСТИ

СТУДЕНТОВ В ИННОВАЦИОННЫХ И СТАРТАП-ПРОЕКТАХ

В УСЛОВИЯХ МИРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ 447-453

Lutfillayev Maxmud, Egamberdiyeva Feruza

SUN'IY INTELLEKT TUSHUNCHASI, TARIXI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI 454-458

Haqberdiyev Baxtiyor Rustamovich

O'QUV FAOLIYATI TAMOIYILLARIDA INTEGRATIV VA SINERGETIK YONDASHUVLAR 459-463

Jamolova Gulbadanbegim, Muhammadiyeva Elmera

TALABALARDA TAHLILIIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK

ASOSLARI 464-468

Mamajanov Raxmatilla Yakubjanovich

TA'LIM JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN KOMPLEKS

FOYDALANISHNING METODIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH 469-478

<i>Ishonkulov Ashraf Kurbonkulovich</i> GLOBALLASHUV SHAROITIDA TA'LIM JARAYONIDA INFORMAL TA'LIM YONDASHUVDAN FOYDALANISH ZAMONAVIY PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	479-484
<i>Esboganova Baxit Daribayevna</i> UMUMTA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK DARSLARIDA O'QUVCHILARGA AMALIY MASHG'ULOTLAR OLIB BORISH METODIKASI	485-490
<i>Kamalova Dilnavoz, Amurillayeva Munira</i> TEKNOLOGIYA DARSLARINI O'TISHDA SINFDAN TASHQARI ISHLARNI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATI	491-495
<i>Абдуллаева Дилдора Улугбековна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ПРАВОВЫХ ДИСЦИПЛИН В ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗАХ	496-503
<i>Xamidova Zaynura Ramazonovna</i> STEAM TA'LIM TEKNOLOGIYASINING TA'LIM JARAYONIDA QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHIDA PEDAGOGIK MUAMMOLAR	504-508
<i>Mustayeva Guldora, Mustayeva Guliston</i> SCIENTIFIC FOUNDATIONS OF REFLECTION MECHANISMS IN PEDAGOGICAL ACTIVITY	509-514
<i>Avazova Munisa</i> TA'LIM DIZAYNIDA O'QUVCHILARNING MOTIVATSIYASINI OSHIRISH: GAMIFIKATSIYA VA INTERAKTIV METODLARNING TA'SIRI	515-517
<i>Abdullayeva Mohigul, Fazlitdinov Muhammadali</i> SUN'IY INTELLEKT VA AXBOROT TEKNOLOGIYALARINING XXI ASRDAGI ROLI HAMDA ULARNING TURLI SOHALARGA TA'SIRINI O'RGANISH	518-521
<i>Urinova Dilbar Abdusamat qizi</i> MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIM FAOLIYATINI MODERNIZATSIYA QILISHDA TARBIYACHILARNING OTA-ONALAR BILAN ISHLASHINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMLARI	522-526
<i>Turdaliyeva Qizlarxon Ilhomjon qizi</i> BOSHLANG'ICH SINFLARDA INGLIZ TILI O'QITISHNING FUNKSIONAL YONDASHUV METODLARI	527-532
<i>Baratov Jo'raqo'zi Shukurjon o'g'li</i> BO'LAJAK MUHANDISLARNI TAYYORLASHDA AMALIY MASHG'ULOTLARDA NOSTANDART TOPSHIRIQLARDAN FOYDALANISH METODIKASI	533-539
<i>Suvanova Gulbaxor Baxromovna</i> KO'P MILLATLI MAKTABLARDA MADANIYATLARARO KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY YONDASHUVLAR	540-543
<i>Qarshiyeva Muborak, Karshiyev Jaxongir</i> BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING LINGVISTIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH ORQALI XALQARO BAHOLASH DASTURLARI (PIRLS)GA TAYYORLASH USULLARI	544-547
<i>Djurayeva Nargis Narkulovna</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM PEDAGOGIKASIDA O'QUVCHILARDA NAFOSAT TARBIYASINING O'RNI	548-552

<i>Otabayev Iskandar Abdug'aniyevich</i> KREDIT-MODUL TIZIMI ORQALI O'QUV REJALARINI ISHLAB CHIQISH VA ULARNI AMALIY TATBIQ ETISH BOSQICHLARI	553-562
<i>Bozorov Zokir, Ravshanova O'g'ilshod</i> BO'LAJAK MATEMATIKA FAN O'QITUVCHILARINING PLANIMETRIYA BO'YICHA KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA TALABALAR MUSTAQIL ISHLARINING ROLI	563-568

Received: 15 April 2025

Accepted: 1 May 2025

Published: 10 May 2025

Article / Original Paper

IMPROVING THE METHODOLOGICAL SYSTEM OF COMPREHENSIVE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Mamazhanov Rakhmatilla Yakubjanovich

Denov Entrepreneurship and Pedagogy Institute

PhD in Technical Sciences, Associate Professor

Head of the Department of "Information Technologies"

Abstract. This article highlights modern approaches to the comprehensive use of digital technologies in the educational process, effective methods for their implementation, and their integration into pedagogical practice. It examines the opportunities for enhancing the quality of education through the use of digital tools, as well as organizing the learning process based on interactive and individualized approaches. The article also presents methodological foundations and practical recommendations necessary for the successful application of digital technologies in the teaching and learning process.

Keywords: digital technologies, methodological system, educational process, digital pedagogy, learning platforms, innovative education.

TA'LIM JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN KOMPLEKS FOYDALANISHNING METODIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Mamajanov Raxmatilla Yakubjanovich

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Texnika fanlari nomzodi, dotsent

"Axborot texnologiyalari" kafedrası mudiri

E-mail: r.mamajanov@dtpi.uz

Annotatsiya. Ushbu maqolada ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan kompleks foydalanishning zamonaviy yondashuvlari, ularni samarali joriy etish metodikasi hamda pedagogik faoliyatga integratsiyalashuvi yoritilgan. Raqamli vositalardan foydalanish orqali ta'lim sifatini oshirish, o'quv jarayonini interaktiv va individual yondashuvlar asosida tashkil etish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, maqolada raqamli texnologiyalarni o'quv jarayoniga muvaffaqiyatli tatbiq etish uchun zarur bo'lgan metodik asoslar va amaliy tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, metodik tizim, ta'lim jarayoni, raqamli pedagogika, o'quv platformalari, innovatsion ta'lim.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I5Y2025N76>

Kirish. Yurtimizda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida keng ko'lamli islohotlar olib borilmoqda. Ushbu islohotlar asosida sohaga yetuk mutaxassislarni tayyorlash bilan bog'liq bir qator vazifalar belgilab olingan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarda Yangi O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi to'g'risida"gi PF–60-sonli Farmoniga muvofiq, raqamli texnologiyalar sohasidagi ustuvor vazifalarni amalga oshirish maqsadida har yili axborot texnologiyalari yo'nalishida 6,5 ming nafardan ortiq yoshlarni masofaviy ta'lim shaklida o'qitish tizimini yo'lga qo'yish vazifasi qo'yilgan [8].

2020-yil 28-sentabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4822-sonli qarorida raqamli ta'limni rivojlantirish strategiyasi va zarur infratuzilma yaratish bo'yicha yo'l xaritasi belgilangan. Ushbu hujjat ilmiy tadqiqotlar uchun konseptual asos bo'lib xizmat qiladi. Bunday keskin o'zgarishlar butun dunyo ta'lim tizimini tezkor ravishda yangilanish va moslashuvga majbur qilmoqda. Bugungi kunda dunyo bo'ylab barcha sohalarida raqamli davrga o'tish jarayonlari kechmoqda. Bu esa zamonaviy o'quvchilarning kundalik hayotiga planshetlar, mobil telefonlar, aqlli soatlar, virtual haqiqat ko'zoynaklari kabi qurilmalar mustahkam kirib kelganida yaqqol namoyon bo'lmoqda. Raqamli texnologiyalar ta'lim tizimiga ham jadal sur'atlar bilan kirib kelmoqda. O'quv jarayonining samaradorligini oshirish maqsadida taqdimotlar, videoroliklar, audiodasturlardan foydalanish, ta'limni tashkil etish va boshqarish vositalari yangilik bo'lmay qoldi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarning yangi, samarali va qiziqarli usullaridan foydalanish XXI asr ta'limining asosiy talablaridan biri hisoblanadi. Shu munosabat bilan zamonaviy axborot muhitida pedagoglar oldida nihoyatda mas'uliyatli va murakkab vazifa turibdi – bu esa raqamli texnologiyalar muhitida zaruriy ta'limiy kontentni shakllantirgan holda o'quvchilarni o'qitish jarayoniga jalb eta bilishdir.

Zamonaviy ta'lim tizimi raqamli transformatsiya bosqichida bo'lib, raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayonlariga jadal integratsiyasi kuzatilmoqda. Bu holat ta'lim sifati, o'qituvchilarning pedagogik faoliyati va o'quvchilarning bilim olish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois, raqamli texnologiyalardan kompleks foydalanishning metodik tizimini ilmiy asosda takomillashtirish dolzarb masalalardan biridir. Raqamli texnologiyalardan kompleks foydalanishning zamonaviy yondashuvlari keltirilgan [2].

Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan kompleks foydalanish metodik tizimini takomillashtirish hozirda o'qitish samaradorligini oshirish va ta'lim sifatini yaxshilashga qaratilgan dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar o'qitishning barcha jabhalarini – darslarni rejalashtirish, ma'ruzalarning taqdimoti, talabalar bilan interaktiv muloqot, va testlashdan tortib, baholash va natijalarni monitoring qilishgacha bo'lgan barcha jarayonlarga kiradi.

Kompleks yondashuv mohiyati. Kompleks foydalanish bu- raqamli texnologiyalarni faqatgina o'quv jarayonida emas, balki ta'limni boshqarish, tahlil qilish, baholash va individuallashtirish bosqichlarida ham qo'llashdir. Bu yondashuvda texnologiyalar bir butun tizimda integratsiyalashgan bo'ladi. Raqamli ta'lim resurslari - bu raqamli shaklda taqdim etilgan fotosuratlar, repetitor dasturlar, mashq dasturlari, interaktiv to'plamlar, lug'atlar, videolavhalar, modellar, animatsiyalar, rolli o'yinlar bo'lib, ular darsni rejalashtirishga "bog'langan" holda ta'lim jarayonini tashkil etishda zarur hisoblanadi va o'quv materialining mazmuniga mos ravishda tanlanadi. Bunday resurslar o'z ichiga o'yinlar, kartografik materiallar va zarur metodik tavsiyalar bilan boyitilgan muayyan o'quv darsligi ko'rinishida bo'lishi mumkin. Raqamli ta'lim resurslaridan ta'limning barcha bosqichlarida foydalanish mumkin:

- yangi mavzuni tushuntirishda;
- bilim va ko'nikmalarni mustahkamlashda;
- takrorlashda;
- bilim, ko'nikma va kompetensiyalar monitoringida.

Informatika va axborot texnologiyalari fanlari mashg'ulotlarida bunday resurslardan foydalanish e'tiborni faollashtirish, ta'lim mazmunini boyitish, shaxsning ijodiy salohiyatini

rivojlantirishga xizmat qiladi. Raqamli ta'lim resurslaridan foydalanish - sxemalar, jadvallar, taqdimotlar tuzish orqali vaqtni tejaydi hamda materialni estetik jihatdan chiroyli ko'rinishda taqdim etishga imkon yaratadi. Krossvordlar, illyustratsiyalar, rasmlar, rebuslar, turli qiziqarli topshiriqlar va testlar darsga bo'lgan qiziqishni oshiradi va uni yanada mazmunli qiladi. Raqamli texnologiyalardan kompleks foydalanishning zamonaviy yondoshuvlar va afzalliklari:

- O'quvchilarning bilim olish jarayoni shaxsiylashtiriladi;
- Ta'lim sifati va monitoring samaradorligi oshadi;
- O'qituvchining yuklamasi kamayadi, lekin nazorat kuchayadi;
- Masofaviy va hayot davomiy ta'lim imkoniyatlari kengayadi.

Shaxsiylashtirilgan ta'lim - bu har bir o'quvchining individual ehtiyojlari, qobiliyatlari, bilim darajasi va o'rganish uslubiga moslashtirilgan o'quv jarayonidir. Raqamli texnologiyalar bu maqsadga erishish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Asosiy yo'nalishlar. Bular, Adaptiv o'quv tizimlari - Sun'iy intellekt asosida ishlovchi platformalar (masalan, Knewton, Smart Sparrow) o'quvchining javoblariga qarab keyingi topshiriqlarni avtomatik ravishda moslashtiradi; Individual o'qitish yo'nalishlari - har bir o'quvchi uchun alohida ta'lim yo'li (learning path) tuziladi. Bu orqali u o'z tezligida, qiziqishlariga mos tarzda o'rganadi; O'z-o'zini baholash va tahlil qilish - O'quvchilar o'z bilimini testlar, viktorinalar va tahlil paneli orqali muntazam tekshirib borishlari mumkin; Moslashuvchan vaqt va joy- Ta'lim jarayoni faqat darsxona bilan cheklanmaydi. O'quvchi o'zi uchun qulay bo'lgan vaqtda mustaqil tarzda bilim oladi (24/7model); Multimediya vositalari orqali shaxsiy uslubda o'rganish - Matn, video, audio, animatsiya kabi turli formatlarda materiallar taqdim etiladi. Har bir o'quvchi o'ziga qulay uslubni tanlaydi. Raqamli vositalardan foydalanish orqali ta'lim sifatini oshirishda quyidagi jihatlarni keltirish mumkin:

- Raqamli texnologiyalar yordamida ta'lim sifatini takomillashtirish.
- Ta'lim sifatini oshirishda raqamli vositalarning roli.
- Zamonaviy ta'limda raqamli vositalar: samarali foydalanish yo'llari.

Zamonaviy ta'lim jarayonida raqamli vositalar muhim o'rin egallab, o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, darslarni interaktiv va qiziqarli tarzda tashkil etish imkonini bermoqda. Raqamli texnologiyalar – multimedia resurslari, interaktiv ta'lim platformalari, virtual laboratoriyalar va sun'iy intellekt asosidagi ilovalar orqali o'quv materiallarini vizual, eshitish va kinestetik kanallar orqali yetkazish ta'limning samaradorligini oshiradi.

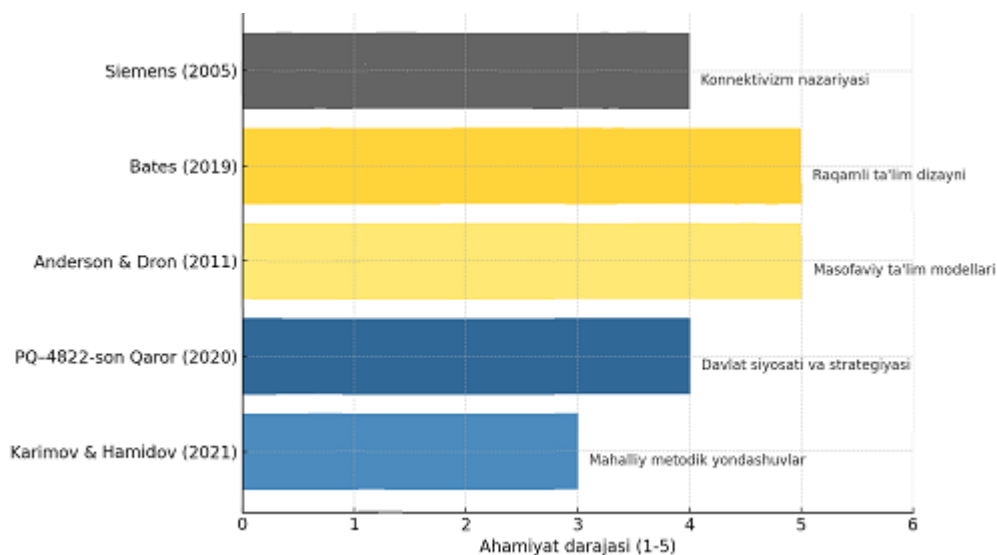
Adabiyotlar tahlili. Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning ahamiyati ortib borayotgani tufayli, bu sohada ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Quyidagi manbalar raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga kompleks yondashuvlar asosida qanday qo'llanilayotganini yoritadi. Mahalliy adabiyotlar tahlil qilib o'rganilganda, Karimov B.T. va Hamidov A.N. (2021) o'z tadqiqotlarida raqamli ta'lim muhitini shakllantirishda metodik yondashuvlarning ahamiyatiga e'tibor qaratgan. Ular Moodle va Google Classroom tizimlaridan foydalanish tajribasiga tayanib, o'quv jarayonini avtomatlashtirish imkoniyatlarini ko'rsatgan. Xorijiy adabiyotlar tahlil qilib o'rganilganda, Anderson va Dron (2011) tomonidan ishlab chiqilgan "Masofaviy ta'limning uch avlodi" modeli ta'limda raqamli texnologiyalarning evolyutsion rivojlanishini ochib berdi. Ular konstruktivistik va konnektivistik yondashuvlarni ajratib ko'rsatadi. Bates (2019) o'zining "Teaching in a Digital Age" nomli asarida raqamli ta'lim dizayni va metodikasini bosqichma-bosqich yoritib beradi. U muallif sifatida raqamli vositalarning tanlanishi, o'quvchilar ehtiyojiga mos kelishi va o'qituvchi rolining o'zgarishini

ta'kidlaydi. Siemens (2005) tomonidan taklif etilgan konnektivizm nazariyasi esa raqamli muhitda bilim shakllanishi va axborot tarmoqlari orqali o'rganish jarayonini tushuntiradi. Bu yondashuv ayniqsa sun'iy intellekt va raqamli tarmoqlarda o'qitish uchun dolzarbdir. Tahlil qilingan adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarni kompleks qo'llashda quyidagi asosiy omillar muhim hisoblanadi:

- Pedagogik metodikaga mos raqamli vositalarni tanlash;
- O'quvchilarni faol ishtirokchi sifatida jalb etish;
- Monitoring va tahlil tizimlarini joriy etish;
- O'qituvchilar uchun zarur raqamli kompetensiyalarni shakllantirish.

Shuningdek, barcha mualliflar raqamli ta'limni faqat texnologik yangilik emas, balki pedagogik transformatsiya sifatida qarash zarurligini ta'kidlaydi.

Mahalliy va xorijiy adabiyotlar tahlil qilib o'rganilganda, raqamli texnologiyalarni kompleks qo'llashdagi yondashuvlari Python kodi yordamida bajarilgan va diagrammasi keltirilgan (1-rasm).

1-rasm. Mahalliy va xorijiy adabiyotlar tahlili.

Yuqoridagi diagrammada raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha tahlil qilingan muhim adabiyotlar va ularning asosiy yo'nalishlari aks ettirilgan. Har bir manbaning mavzusi va ta'limdagi ahamiyat darajasi (1-5 ballik tizimda) ko'rsatilgan. Pedagogik metodikaga mos raqamli vositalarni tanlash, bu ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni kompleks qo'llashda muhim bosqichlardan biridir. Ta'lim jarayonida raqamli vositalarni samara bilan qo'llash uchun ularni pedagogik maqsad, o'quvchilarning yoshi, fan o'ziga xosligi va o'qitish usuliga muvofiq tanlash zarur. Har bir raqamli vosita muayyan didaktik vazifani bajarishga xizmat qilishi kerak. Shuning uchun, o'quv maqsadiga mos vositalarni aniqlash jarayoniga quyidagilarni keltirib o'tamiz.

Metodologiya. Ushbu tadqiqotning metodologik asosi sifatida tizimli yondashuv, didaktik integratsiya, faoliyatga asoslangan yondashuv, hamda innovatsion pedagogik texnologiyalar konsepsiyalaridan foydalanildi. Tadqiqotda raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga kompleks joriy etishning metodik tizimini takomillashtirishda zamonaviy pedagogik nazariyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT)ni o'qituv jarayoniga moslashtirishga doir ilmiy yondashuvlar asos qilib olindi. Metodik tizimning tarkibiy qismlari -

maqsad, mazmun, metodlar, vositalar, shakllar va natijalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklar raqamli vositalar bilan uyg'unlashtirilgan holda ko'rib chiqildi. Tadqiqotda eksperimental tahlil, pedagogik kuzatuv, so'rovnoma, taqqoslash, statistik va kontent tahlil metodlaridan foydalanildi. Raqamli texnologiyalarni kompleks joriy etishda asosiy ilmiy-metodik mezon sifatida:

- o'quv faoliyatining interaktivligi va individualizatsiyasi;
- o'qituvchining raqamli kompetensiyasini rivojlantirish;
- o'quv materiallarini multimediamiy va moslashuvchan shaklda taqdim etish;
- tahliliy va refleksiv faoliyatni qo'llab-quvvatlovchi AKT vositalaridan foydalanish

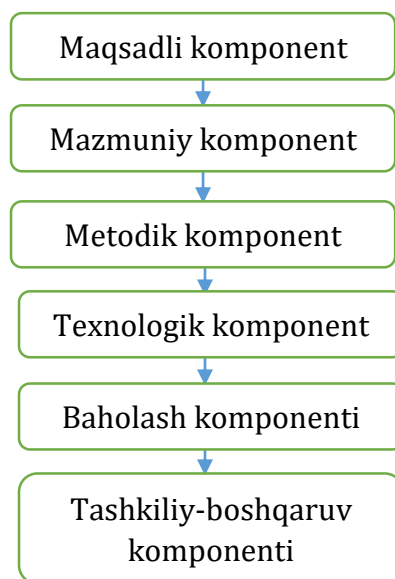
mezonlari asos qilib olindi.

Metodik tizimni takomillashtirish modeli. Bunda, metodik tizim quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga olishi lozim (2-rasm).

Metodik tizim – bu ta'lim jarayonini tashkil etish va boshqarishga xizmat qiluvchi tarkibiy elementlar majmui bo'lib, ular o'zaro bog'liq holda ishlaydi. Mana, metodik tizimni takomillashtirishning grafik modeli: u oltita asosiy komponentdan tashkil topgan bo'lib, ularning har biri ta'lim jarayonining samaradorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Quyida ushbu komponentlarning uzviy bog'liqligi va funksional ahamiyati haqida qisqacha izoh keltirilgan:

1. Maqsadli komponent.

- Ta'limda erishilishi kerak bo'lgan strategik va taktik maqsadlarni belgilaydi.

2-rasm. Metodik tizimni takomillashtirishning grafik modeli.

- Boshqa barcha komponentlar aynan shu maqsadlarga xizmat qiladi.
2. Mazmuniy komponent
- O'quv dasturlari, elektron kontent, mavzular tuzilmasini o'z ichiga oladi.
 - Maqsadlarga erishish uchun zarur bilim va ko'nikmalarni shakllantiradi.
3. Metodik komponent
- Ta'lim berish usullari va yondashuvlarini belgilaydi.
 - Mazmunni qanday shaklda o'rgatish bo'yicha qarorlarni belgilaydi.
4. Texnologik komponent

- Raqamli vositalar, dasturiy platformalar, texnik infratuzilma bilan bog'liq.
- Metodik yondashuvlarni amalda qo'llashni ta'minlaydi.

5. Baholash komponenti

- O'quvchilar bilimini aniqlash, monitoring va tahlil qilishni tashkil etadi.
- Jarayonni teskari aloqa orqali doimiy ravishda takomillashtirish imkonini beradi.

6. Tashkiliy-boshqaruv komponenti

- Tizimning joriy etilishi, resurslar taqsimoti, o'qituvchilarni tayyorlash bilan bog'liq.
- Barcha yuqoridagi komponentlarning izchil ishlashini boshqaradi va qo'llab-quvvatlaydi.

O'zaro bog'liqlik. Bu komponentlar bir-biriga bog'liq bo'lib, ulardan birortasi to'laqonli ishlamasa, butun metodik tizimning samaradorligi pasayadi. Masalan:

- Agar texnologik ta'minot yetarli bo'lmasa, eng yaxshi metodika ham ish bermaydi.
- Agar baholash to'g'ri yo'lga qo'yilmagan bo'lsa, rivojlanish aniqlanmaydi.
- Agar maqsadlar aniqlanmagan bo'lsa, qolgan barcha ishlar samarasiz bo'ladi.

Metodik tizimni takomillashtirishga quyidagi yondoshuvlarni kiritish mumkin.

1. Interaktiv o'quv materiallari yaratish: Ta'lim jarayonida **o'quv** materiallarining interaktiv bo'lishi o'quvchining bilim olishdagi faolligini oshiradi. Video, 3D modellar, virtual laboratoriyalar kabi raqamli vositalardan foydalanish talabalar uchun ko'proq motivatsiya yaratadi.

2. Raqamli platformalar va dasturlar: Online ta'lim platformalarini (masalan, Moodle, Google Classroom, edX) va o'zaro aloqani rivojlantiruvchi vositalarni (masalan, Slack, Microsoft Teams) ta'lim jarayoniga kiritish o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi interaktivlikni oshiradi. Bular o'qituvchilarga ta'limni yaxshilash uchun tahlillarni amalga oshirish imkoniyatini beradi.

3. Sun'iy intellekt va mashinani o'rganish: O'qish jarayonida sun'iy intellektni qo'llash, talabalar ehtiyojlarini tahlil qilish va o'qitish usullarini shaxsiylashtirishda foydali bo'lishi mumkin. Masalan, adaptiv o'quv tizimlari talabalar bilimi darajasiga qarab, moslashtirilgan materiallarni taqdim etadi.

4. Raqamli baholash va monitoring: Ta'lim jarayonidagi samaradorlikni o'lchash va talabalar yutuqlarini monitoring qilish uchun raqamli baholash tizimlarini yaratish muhimdir. Bu tizimlar talabalar o'z bilimlarini aniq va tez baholashga imkon beradi va o'qituvchilarga ko'proq samarali yordam ko'rsatish imkoniyatini yaratadi.

5. Ko'p bosqichli o'qitish metodlari: Blended learning (gibrid o'quv) va flipped classroom (teskari dars xonasi) kabi metodlar raqamli texnologiyalar yordamida o'qitishning yangi shakllarini taklif etadi.

Metodik tizimni takomillashtirishda har bir o'qituvchi va ta'lim muassasasining ehtiyojlari va imkoniyatlariga moslashtirilgan yondoshuvlar muhimdir.

Muhokama va natijalar. Raqamli texnologiyalardan kompleks foydalanish metodik tizimini amalga oshirishda quyidagi yondoshuvlarni qo'llashga takliflar:

1. Blended Learning (gibrid o'quv): O'quv jarayonini onlayn va oflayn o'qish faoliyatlari bilan uyg'unlashtirish. Masalan, o'quvchilar ma'lum bir dars uchun video darslarni onlayn tomosha qiladilar, keyin esa guruhli muhokamalar va laboratoriya ishlarini oflayn tarzda bajaradilar. Bu, o'quvchilar bilan o'zaro aloqani mustahkamlash va darslarni yanada interaktiv qilishga yordam beradi.

2. Adaptiv ta'lim tizimlari: Mashina o'qitish va sun'iy intellekt yordamida o'quvchilar bilimlarini baholash va shaxsiylashtirilgan o'quv dasturlarini yaratish. Bu tizimlar o'quvchilar darajasiga mos ravishda o'quv materiallarini taqdim etadi, shuning uchun har bir talaba o'z ehtiyojlariga mos ta'lim olishi mumkin.

3. Interaktiv va vizual materiallardan foydalanish: O'quv materiallarining interaktiv bo'lishi o'quvchilar uchun ta'limni qiziqarli va samarali qiladi. Masalan, 3D modellar, animatsiyalar, virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalarni integratsiya qilish orqali mavzularni tushunishni osonlashtiraman.

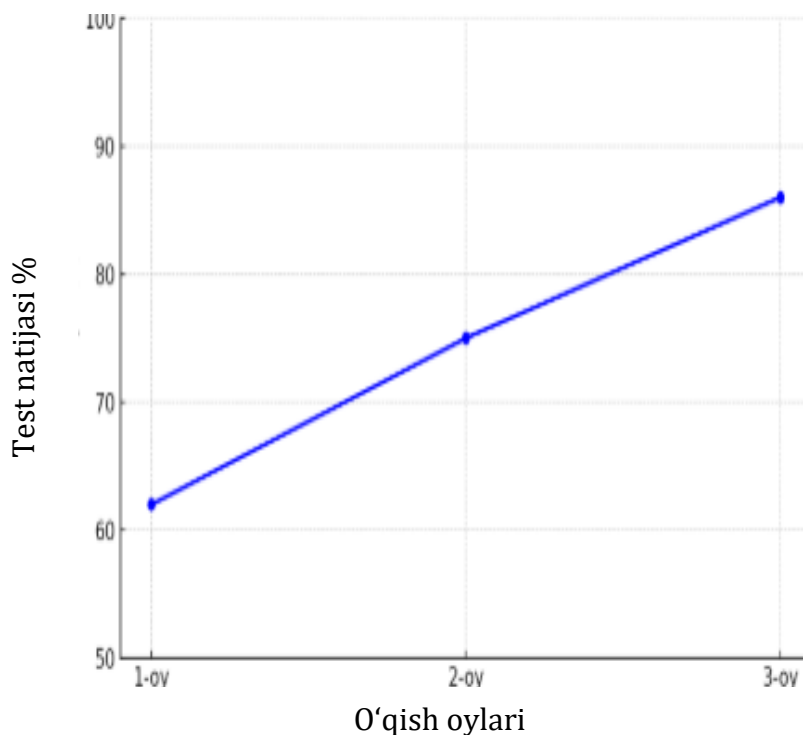
4. Raqamli baholash tizimlari: Onlayn testlar va vazifalar orqali talabalar bilimni real vaqt rejimida baholash. Bu baholashlar avtomatik tahlil qilinib, natijalarga qarab individual yondoshuvlarni ishlab chiqishga yordam beradi.

5. Ko'p platformali yondashuvlar: Google Classroom, Moodle kabi platformalardan foydalanish. Bu platformalar o'quv jarayonini boshqarish, materiallarni taqdim etish, o'quvchilar bilan aloqada bo'lish, vazifalarni belgilash va baholash kabi jarayonlarni soddalashtirish imkonini beradi.

6. O'quvchilar bilan faol aloqada bo'lish: O'quvchilar bilan muntazam ravishda online maslahatlar o'tkazish, forumlar tashkil etish va ular bilan muloqot qilish orqali ta'lim jarayonini yanada boyitish.

Raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga kompleks tarzda kiritish orqali o'quvchilar uchun ko'proq imkoniyatlar yaratish, ular uchun individual yondoshuvni qo'llash va o'qish samaradorligini oshirish mumkin [5, 7]. Bunday yondoshuv o'quvchilarni motivatsiya qilish va ular o'z bilimlarini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi. Ko'p platformali yondashuvlar, masalan, Google Classroom va Moodle kabi ta'lim platformalaridan foydalanish o'qitish jarayonini yanada samarali va interaktiv qilishga yordam beradi. Ularning har biri o'quvchilar va o'qituvchilar uchun bir nechta foydali imkoniyatlar yaratadi. Masalan, Platformada darslarni rejalashtirish va boshqarish oson bo'ladi. O'qituvchilar darslar, vazifalar, testlar va boshqa materiallarni bir joyda saqlab, o'z vaqtida yangilab turishlari mumkin [4, 6]. Moodle o'qituvchiga o'z darslarini tahlil qilish va rivojlantirish uchun ko'plab vositalarni taqdim etadi. Moodle orqali o'quvchilar o'z bilimlarini baholash va o'qituvchilar tomonidan tezda tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Moodle ko'plab foydalanuvchilarni bir vaqtning o'zida qo'llab-quvvatlashi mumkin, bu esa kattaroq sinflarda yoki bir nechta ta'lim guruhlarida samarali ishlash imkonini beradi [7, 9]. Moodle platformasidan foydalanish orqali o'quvchining test natijalarini ko'rib borish va tahlil qilish imkoni mavjud (3-rasm).

Moodle platformasidan foydalanish orqali o'quvchining o'zlashtirish

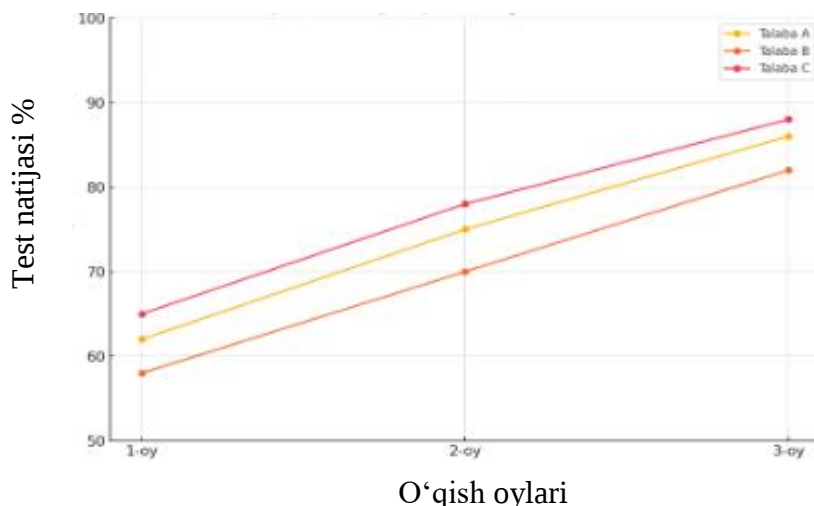
3-rasm. Moodle platformasidan foydalanish orqali o'quvchining test natijalari.

Shunday qilib, Google Classroom va Moodle kabi platformalar ta'lim jarayonini yanada samarali va shaxsiylashtirilgan qilishda muhim rol o'ynaydi. Bu platformalar o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi aloqalarni yaxshilash, o'qish samaradorligini oshirish va ta'limni yanada interaktiv qilish imkonini beradi. Moodle platformasi orqali o'quvchining o'zlashtirish ko'rsatkichlarini tahlil qilish mumkin (4-rasm).

Ushbu grafikda uch nafar o'quvchilarga oid o'zlashtirish ko'rsatkichlari solishtirildi. Barcha o'quvchilar Moodle platformasi orqali o'qigan va ularning natijalari 3 oy davomida izchil oshib borgan. Bu usul:

- har bir talabani individual kuzatish;
- guruhdagi umumiy o'sish tendensiyasini aniqlash;
- metodikaning samaradorligini baholash imkonini beradi.

Moodle platformasi orqali o'quvchining o'zlashtirish ko'rsatkichlari

4-rasm. Uch nafar talabaga oid o'zlashtirish ko'rsatkichlari

Bundan tashqari ikki xil ta'lim usuli asosida o'qitilgan guruhlarining natijalari tahlil qilingan. Raqamli texnologiyalar asosida o'qitilgan guruh (Moodle):

Oylar	O'rtacha test natijasi (%)
1-oy	60%
2-oy	74%
3-oy	85%

Natija: Moodle platformasidan foydalanilgan taqdirda o'zlashtirish ko'rsatkichi 3 oyda 25 foizga oshgan. O'quvchilarning faolligi, mustaqil ishlash imkoniyati va darsga bo'lgan motivatsiyasi yuqori bo'lgan.

An'anaviy usulda o'qitilgan guruh:

Oylar	O'rtacha test natijasi (%)
1-oy	58%
2-oy	65%
3-oy	70%

Natija: An'anaviy metod bilan o'qitilgan guruhda o'zlashtirish ko'rsatkichi 3 oyda atigi 12 foizga oshganligini ko'rishimiz mumkin. Darslarda faollik pastroq, mustaqil ta'lim elementlari kamroq kuzatilgan. Tahlil qilib ko'rganimizda [3, 6].

- Moodle platformasi orqali tashkil etilgan raqamli ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilimlari tezroq va samaraliroq o'sgan;

- O'quvchilar raqamli muhitda dars materiallarini mustaqil o'rganish, topshiriqlarni onlayn bajarish va o'z vaqtida baho olish imkoniga ega bo'lgan;

- An'anaviy usulda esa o'zlashtirish jarayoni sekinroq borgan, bu esa raqamli texnologiyalarni kompleks joriy etish zaruratini ko'rsatadi.

Xulosa. Raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga kompleks tarzda kiritish, ta'lim sifatini oshiradi va talabalar uchun yanada shaxsiylashtirilgan va interaktiv o'quv tajribasini yaratadi. Biroq, bunday tizimni muvaffaqiyatli joriy qilish uchun o'qituvchilarni tayyorlash,

infratuzilmani kuchaytirish va texnik yordamni ta'minlash muhimdir. Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan kompleks foydalanish nafaqat jarayonni soddalashtiradi, balki uning sifatini oshirish, shuningdek, o'quvchining ijodiy va mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Taklif etilgan metodik tizim modelini joriy etish orqali raqamli transformatsiya jarayonini yanada samarali tashkil etishimiz mumkin.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Ахмедова, З.Ш. Цифровые технологии в образовании: проблемы и перспективы // Проблемы современного образования. - 2022. - №3. - с. 45-49.
2. Каримов, Б.Т., Ҳамидов, А.Н. Рақамли таълим муҳитини яратиш ва унинг самарадорлигини ошириш усуллари // Инновацион таълим технологиялари. - Тошкент, 2021. - №2. - Б. 33-37.
3. Anderson, T., & Dron, J. (2011). Three generations of distance education pedagogy. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(3), 80–97.
4. Bates, A.W. (2019). *Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning*. 2nd ed. – Vancouver: Tony Bates Associates Ltd.
5. Selwyn, N. (2016). *Education and Technology: Key Issues and Debates*. – London: Bloomsbury Publishing.
6. Siemens, G. (2005). *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*. – http://www.itdl.org/Journal/Jan_05/article01.htm
7. Алексахин, С.В., Блинов В.И., Сергеев И.С. Цифровые технологии в учебном процессе. Учебник. Изд. РИОР., 2023. – с.- 464.
8. <https://lex.uz/uz/docs/6166539> - Указ Президента Республики Узбекистан от 22 августа 2022 года № ПП-357 «О мерах по выводу сферы информационно-коммуникационных технологий на новый уровень в 2022–2023 гг.»

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).